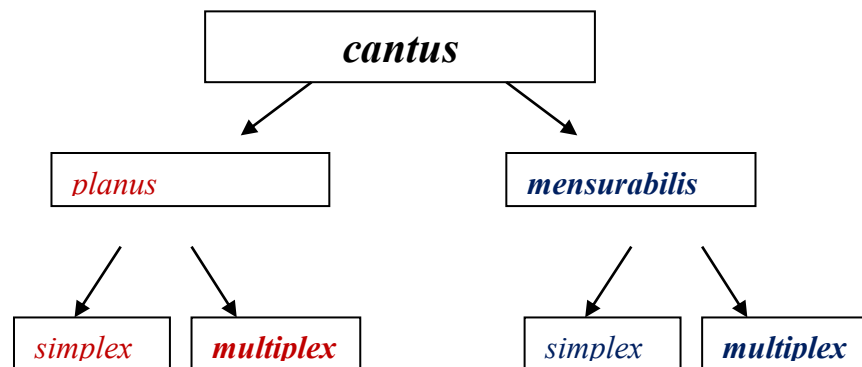

POLIFONIA XIII-XV W.: ŹRÓDŁA I PROBLEMY.

[*simplex* - *multiplex* (binatim)]

A: Fontes *cantus mensurabilis* in contrapuncto florido

B: Fontes *cantus planus* (et mensurabilis) in contrapuncto n.c.n.

Kazania świętokrzyskie.
Rękopis w języku polskim. XIV w.
Pergamin, 20,5x1,5 cm i mniej, 18 pasków.
Opława XX w., kasetka drewniana, przeszkłona.
Sygn. rps 8001

Najdawniejszy, zachowany we fragmentach, zapis prozy polskiej, zarazem najstarszy za- bytek języka polskiego w zbiorach Biblioteki Narodowej. Z czternastowiecznego zbioru kazań przetrwał w całości tekst o św. Katarzynie, ocalały także fragmenty pięciu innych tekstów: na dzień św. Michała, św. Mikołaja, Bożego Narodzenia, Trzech Króli i Marki Boskiej Gromnicznej.

Kazania, nazwane później świętokrzyskimi, odkrył w roku 1890 w Petersburgu prof. Aleksander Brückner w oprawie kodeksu zawierającego *Praxapostolus* św. Hieronima. Stare pergaminowe karty z tekstem kazań posłużyły średniowiecznemu introligatorowi, na pocięciu na paski, do wzmocnienia składek owego kodeksu, który powstał najprawdopodobniej w klasztorze bożogrobców w Miechowie w pierwszej połowie XV wieku. Po roku 1459 przechowywany był w Leżajsku, a następnie w klasztorze Świętego Krzyża na Łysej Górze, po którego kasacie trafił do Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego. W roku 1833 wywieziony wraz z jej zbiorami, umieszczony został w Cesarskiej Bibliotece Publicznej w Petersburgu. *Kazania* wróciły do Polski po traktacie ryskim – w roku 1925 – już jako odrębny obiekt. Po przekazaniu do zbiorów Biblioteki Narodowej, zostały oprawione i zamknięte w specjalnej kasce. W roku 1939 rękopis ewakuowany był do Kanady, skąd powrócił po dwudziestu latach.

Pergaminowe paski z zapisem kazań, wydobyte z kodeksu i uporządkowane przez Aleksandra Brücknera zgodnie z dukttem tekstu, tworzą jedną podwójną kartę obustronnie zapisaną (13 pasków) i dolną część innej karty (5 pasków). Tekst, który uczony odpisał z oryginału i następnie opublikował w roku 1891, od początku budził zainteresowanie badaczy. Na podstawie analizy języka przyjmuje się, że odnaleziony rękopis jest późniejszym odpisem trzynastowiecznego pierwowzoru.

Autor *Kazań* – gdyż najprawdopodobniej było to dzieło oryginalne – odznaczał się kulturą literacką i intelektualną, ujawnił też duży talent retoryczny. Kunsztowną kompozycją wyróżnia się kazanie na dzień św. Katarzyny, spięte klamrą cytatu z *Pieśni nad pieśniami*. Pozostałe teksty również mają znaczną wartość artystyczną. Pisane bogatym, pełnym synonimów i celowych powtórzeń językiem, ujęte w rytmiczne, niestroniące od rymu zdania, utrzymane są w tonie podniosłym i świadomie odwołują się do uczuć słuchaczy. Prezentowana karta (k. Cr) zawiera między innymi końcowy fragment kazania na dzień Bożego Narodzenia:

*A przez to nie miał w swem narodzie, gdzieś tuż g[ł]ówną publiczną,
miedla przed wotem a przed ołtem w świątyni B[og]u poświęconej
był, bo dziesięć Maryja ze świętych dobrych [w]o w[ie]stach
nie miała, a miedla f[ak]t we zle chwały opar[ł] na [n]p[ł]. Inven[er]o[ne]
owu p[er]sonie znowu owu p[er]sonie in p[er]sonie. Należ[ę] f[ak]t, praw[ie], p[er]sonie [n]p[ł]
opracowanego a w świątyni poświęconej. To w[ie]st w[ie]stkie w [n]p[ł]u k[er]o[le]
sako czono, z [f]ak[te] sako święte przysięż i sako święte narodzenie [miał] on [f],
jeste przez p[er]sonie z B[og]iem Ołtem f[ak]t k[er]o[le]. To i f[ak]t i f[ak]t sako sako
k[er]o[le] sako na to, i f[ak]t i f[ak]t w [n]p[ł]u nie wyskował.*

ad. A: Fontes cantus mensurabilis in contrapuncto florido

Stary Sącz

PL-StS 1 + Pu 1 (ok. 1275) *Magnus Liber Organi (Alleluja, Inter natos mulierum)*

PL-StS 2 (ok. 1300) *Omnia beneficia:*

<http://www.youtube.com/watch?v=yxPXMjUjI4&feature=related>
<http://www.youtube.com/watch?v=Wwnazbp64SM&feature=related>
<http://www.youtube.com/watch?v=buS3rUk7TQA&feature=related>

PL-WRu-Ak 1955 (WRu IQu 411a) - z Żagania (ok. 1370)

Philippe de Vitry: *Colla iugo/ Bona condit/ Libera me*

Anon.: 3-gl. motet: „...?...”

4 utwory z tekstem franc.: „...?...”

http://refrain.ac.uk/view/work_manuscript/PL-WRu_Ak_1955=2FKN_195.html
<http://arrow.latrobe.edu.au/store/3/4/5/4/2/public/MMDB/Composer/H0028009.htm>

PL-Pu 2 (ok. 1400): Sanctus, Kyrie (S), Gloria (izorytmia): **Ciconia**, Matteo da Perugia
= Trecento

PL-Kj 2464 (ok. 1420-30): „**rękopis Jana z Jasiennej**”

anon. 1-gł. (5), 2-gł. (19), 3-gł. (1), 4-gł. (1)

Piotr z Grudziądza (2 utw.): *Pregrata erat* (zach. 1 gł.); *Presulis eminenciam* (3 gł.)

PL-Wn 8054 (Kras 52) (ok. 1430) – 36 utw.

Mikołaj z Radomia (7 utw.):

Hystoriographi aciem,

Magnificat,

2 x Gloria,

2 x Credo,

utw. bez tekstu („ballada”)

anon.: *Breve regnum* (3 gł.)

anon.: *Cracovia civitas* (2 gł.)

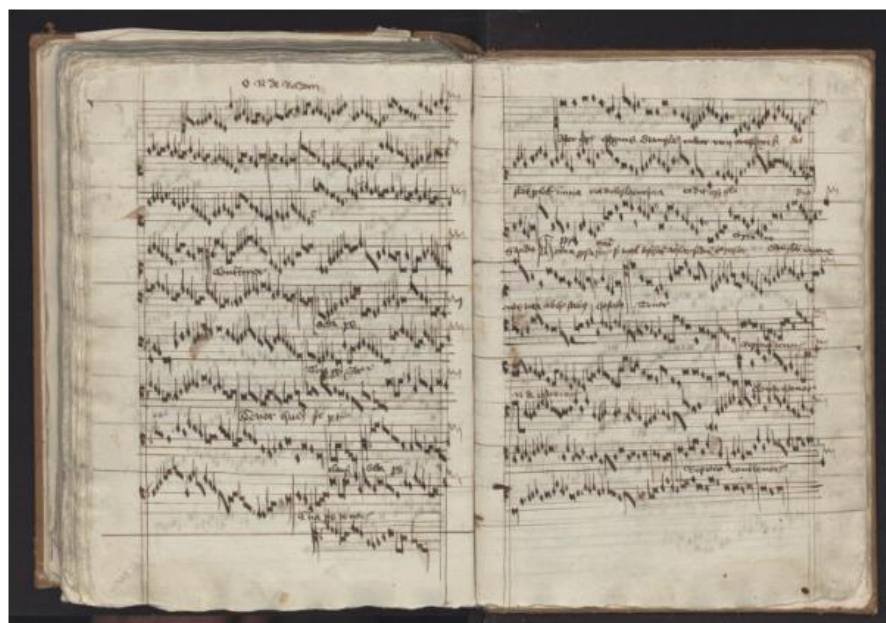
Ciconia (4 utw.), **Estienne Grossin** (2 utw.), **Antonio Zacharias da Teramo** (2 utw.), **Egardus** (1 utw.), anonimy.

This image shows another open manuscript. The left page contains dense Latin text in two columns, written in a Gothic script. The right page features musical notation on staves, with some text interspersed. The notation is in black ink, with some red ink used for initials or headings. The paper is aged and slightly discolored.

In eterna pax hoibus bone voluntatis Et ita par hoibus bone volun-
 tatis lauda² et benedia² te Adora² et glorificamus et laudamus a
 mag^{is} rex
 omⁿi ubi p^{ro}pter gl^{ori}am Do^{mi}ni celestis Deus pater omnipotens Do-
 mine fi^{li} la^{us} omⁿem et Ihu^{esu} criste altissime Do^{mi}ne deus agⁿⁱ dei filius
 patris miserece nobis Et co^{mo} p^{ro}pter in^{ter} suscipe deprecatione^m nostram Et sedes
 addo^{re} pat^{ris} miserece nob^{is} Tu solus dominus Tu solus altissim^{us} Ihu^{esu} su
 criste cu^m sancto sp^{iritu} In gloria dei pa^{tris}
 Amen Dismissus
 laudam² et benedia² te Adoram² et glorificamus et laudamus do^{mi}ne

PL-Pr 1361 (ok. 1480) - 7 utw. (laudy)
anon., *Bądź wiesioła* (2 gł.)

PL-Pa MS 174a (ok. 1432) – 4 utw.
Johannes Fulginatis, ballata wł. (3 gł.) = Trecento
 anon. Sanctus (4 gł.)

PL-WRu 132 (ok. 1423) – 3 komp. powiązane z PL-Kj 2464

PL-WRu 269 (ok. 1430) – 5 utw.
Piotr z Grudziądza: *Predulcis eurus; Promitat eterno*

PL-Kj 8a (ok. 1470)
Piotr z Grudziądza: *Panis ewus typicatus*
 John Plummer (?): *O pulcherrimia mulierum*
 2 wielotekstowe motety

PL-Pu 7022 (PU 3) (ok. 1480, fragm. „lwowskiej księgi chórowej”)
Dufay, *Missa Ave regina celorum* (4 gł.)
 Anon., *Missa* (4 gł.)
Josquin, *Missa L'ami baudichon* (4 gł.)
Josquin, *Missa L'Homme arme*
Petrus de Domarto, *Missa Spiritus alme* (4 gł.)
Piotr z Grudziadza: *Probitate eminentem*

PL-Kj 40098/Berlin (= „*Glogauer Liederbuch*“), ok. 1480 (260 utworów):

- Ockeghem,
- Busnois,
- **Piotr z Grudziądza**: *Probitate eminentem* (II/7)

[illegible]

ad. B: Fontes cantus planus (et mensurabilis) in contrapuncto n.c.n.

Organoal voice

Principal voice

Jus - tus ut pal - ma

Intervals: 1 4 5 4 5 5 8 4 4 5 8 8 4 1 4 4 1 5 8

The righteous [shall flourish] like a palm tree.

Sanctus — Agnus

1. 3. Sanc-
Discantus

1. 3. Sanc-
Tenor

5. Ple - ni sunt ce - li et ex -
7. 11. in
9. In no - mi - ne Do -
12. 18. Ag - nus De - i -, qui
14. no -
16. pec - ca - ta mun - di -, mi -
20. pa -

- tus,
- tus,
- ra
- cel - sis.
- mi - ni.
tol - lis
- bis.
- re - re
- cem.

1. 3. Sanc-
Discantus

1. 3. Sanc-
Tenor

5. Ple - ni sunt ce - li et ex -
7. 11. in
9. In no - mi - ne Do -
12. 18. Ag - nus De - i -, qui
14. no -
16. pec - ca - ta mun - di -, mi -
20. pa -

- tus,
- tus,
- ra
- cel - sis.
- mi - ni.
tol - lis
- bis.
- re - re
- cem.

2. Sanc-

2. Sanc-

4. Do - mi - nus, De - us Sa -
6. glo - ri - a tu - a -. Ho -
8. Be - ne - dic - tus -, qui
10. Ho -
13. pec - ca - ta mun - di -, mi -
15. Ag - nus De - i -, qui
17. no -
19. pec - ca - ta mun - di -, do -

- tus,
- tus,
- ba - oth.
- san - na
ve - nit
- san - na
- se - re - re
tol - lis
- bis.
- na no - bis

Surrexit Cristus hodie

[public
Ascendit Christus] woda

1

f. 251r, 1

Sur - re- -xit Cris- -tus ho- -di - e,

Superior

f. 251r, 2

Sur - re- -xit Cris- -tus ho- -di - e,

Inferior

al - le- -lu - ia, hu - ma- -no pro so - la- -mi - ne.

al - le- -lu - ia, hu - ma- -no pro so - la- -mi - ne.

interpolsja

picae

Surrexit Cristus hodie

2

f. 251r, 5

Sur - re- -xit Cris- -tus ho- -di - e, al - le- -lu - ia,

Media

f. 251r, 3

Sur - re- -xit Cris- -tus ho- -di - e, al - le- -lu - ia,

Superior

f. 251r, 4

Sur - re- -xit Cris- -tus ho- -di - e, al - le- -lu - ia,

Inferior

al - le- -lu - ia, hu - ma- -no pro so - la- -mi - ne.

al - le- -lu - ia, hu - ma- -no pro so - la- -mi - ne.

al - le- -lu - ia, hu - ma- -no pro so - la- -mi - ne.

inter-

StS 3 (ok. 1300-1350) - 2 x *Benedicamus Domino* (2 gł.)StS 4 (ok. 1300) – trop. do *Benedicamus Domino*StS 4 (ok. 1300) - *Jube domne benedicere* (2 gł. tropowana lekcja bożonarodz.)Kklar 205 (ok. 1350) - *Surrexit cristus hodie* (2- i 3- gł.)

Kklar 2 (ok. 1400) – cantus planus binatim + sekw. Adama Śwonki (*O pewnym mruknięciu*)

Wn 201 (ok. 1440, tylko fotokopia!) - organalne Sanctus-Agnus (Sieciechowskie)

Tm - organalne *Jesus Cristus nostra salus* (2 gł.)

Kk 235 + Ka 1706 – organalne *Liber generationis* (3- i 4-gł.)

... .. i wiele innych